

"Cris et chuchotements" à "Stupeurs et tremblement"; "le chaos s'est installé" [Hollande François: «Face aux extrémismes, le mieux est de relever la tête»].

Висновки. Отже, у французькому політичному дискурсі для переконання використовуються: займенникові форми "Nous" та "Je", підсилювальна частка "donc", дієслова в майбутньому часі, обороти "C'est ... que", образні вирази, слова з ціннісною семантикою, метафори, оксиморон, персоніфікації, анафоричні конструкції, повтори, риторичні питання. Всі ці засоби є ефективними для того, щоб переконати адресата, змінити його політичні погляди, спонукати до суспільно-політичної реакції, що є вигідним для адресанта. Вивчення лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей промов політиків та порівняння політичних дискурсів представників різних країн обумовлюють перспективи подальшого розвитку цієї тематики.

Література

- Анисимова Т. В. Аргументация / Т. В. Анисимова, Е. Г. Гимпельсон // Современная деловая риторика. – М.: Изд-во МПСИ, 2004. – 432 с. Баранов А. Н. Парламентские дебаты: традиции и новации / А. Н. Баранов, Е. Г. Казакевич. – М.: Знание, 1991. – 64 с. Борисова Е. Г. Алгоритмы воздействия. / Е. Г. Борисова. – М.: Международный институт рекламы, ЛО «Московия», 2005. – 140 с. Зарецкая Е. Н. Риторика: Теория и практика речевой коммуникации / Е. Н. Зарецкая. – М., 1998. – С. 299. Иссерс О. С. Речевое воздействие в аспекте категорий. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.omskreg.ru/vestnik/articles/y1999-i1/a074/article.html> Кочкин М. Ю. Политический скандал как лингвокультурный феномен: дисс. ... кандидата филол. наук : 02.03.01 / М. Ю. Кочкин. – Волгоград, 2003. – 184 с. Клюев Е. В. Риторика Инвенция. Диспозиция. Элокуция: Учебное пособие для вузов / Е. В.Клюев. – М.: "Издательство ПРИОР", 2001. – 272 с. Плахотная Ю. И. Особенности употребления лексически единиц в диалогическом политическом дискурсе / Ю. И. Плахотная // Вестник Челябинского государственного университета. – 2012. – №32. –Филология. Вып.71. – С. 90-93. Паршин П. Б. Теоретические перевороты и методологический мятеж в лингвистике XX в. / П. Б. Паршин // Вопросы языкознания. – 1996. – №2. – С. 19-42. Романов А. А. Управленческая коммуникация / А. А. Романов. – Тверь: Тверьэнерго, 1999. – 240 с. Хазагеров Г. Г. Партия, власть и риторика / Г. Г. Хазагеров. – М.: Европа, 2006. – 48 с. Discours de Mr Nicolas Sarkozy au parlement marocain à Rabat. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.dailymotion.com/video/x3aw57_mr-nicolas-sarkozy-au-parlement-mar-news. – 2007. Discours-programme de François Hollande. [Электронный ресурс]. URL: <http://linkfluence.com/projects/discours/2012/Hollande-2012-01-22.html> Discours-programme de Nicolas Sarkozy. [Электронный ресурс]. URL: <http://linkfluence.com/projects/discours/2012/Sarkozy-2012-03-11.html> Discours de Marine Le Pen. [Электронный ресурс]. URL: <http://linkfluence.com/projects/discours/2012/LePenM-2012-03-04.html> Discours Nicolas Sarkozy au Trocadéro. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.youtube.com/watch?v=7_lbMQDdfDI. – 2012. Discours de Nicolas Sarkozy. Palais de l'Élysée. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ldh-toulon.net/spip.php?article3996>. – 2010. Les propositions économiques faites par F. Hollande. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lefigaro.fr/conjoncture/2012/01/22/20002-20120122ARTFIG00175-les-propositions-economiques-faites-par-francois-hollande.php>. – 2012. Lettre de Nicolas Sarkozy au peuple Français. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.argusdelassurance.com/mediatheque/0/2/9/000012920.pdf>. – 2012. Le programme de François Hollande pour l'avenir de la France. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.scribd.com/doc/79434607/Projet-Presidentiel-Francois-Hollande>. Hollande François: «Face aux extrémismes, le mieux est de relever la tête».[Электронный ресурс]. URL:<http://www.parti-socialiste.fr/articles/francois-hollande-face-aux-extremismes-le-mieux-est-de-relever-la-tete>. – 2013. Sarkozy N. Ensemble / Nicolas Sarkozy. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.xoeditions.com/Ensemble>

УДК 811.111'42'44

УЩИНА В.А.

(Київський національний лінгвістичний університет)

СЦЕНАРІЙ РОЗГОРТАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СИТУАЦІЇ РИЗИКУ

На основі лінгвістичного аналізу текстів англомовного художнього дискурсу, у яких представлено комунікативну ситуацію ризику, сконструйовано лінгвокогнітивну узагальнену модель сценарію прототипної англомовної комунікативної ситуації ризику. Визначено основні фази цієї моделі та простежено послідовність їх розвитку. Виявлено суб'єктів дискурсивної діяльності у ситуації ризику та охарактеризовано динаміку їх мовленнєвої поведінки.

Ключові слова: дискурс ризику, ситуація ризику, когнітивна модель, сценарій, скрипт.

Ущина В.А. Сценарій розворачивання англоязычной коммуникативной ситуации риска. На основе лингвистического анализа текстов англоязычного художественного дискурса, в которых представлены ситуации риска, сконструирована лингвокогнитивная усредненная модель сценария англоязычной прототипической коммуникативной ситуации риска. Определены главные фазы этой модели и отслежена последовательность их развития. Установлены субъекты дискурсивной деятельности в ситуации риска и дана характеристика их речевого поведения.

Ключевые слова: дискурс риска, ситуация риска, когнитивная модель, сценарий, скрипт.

Ushchyna Valentyna. Scenario of the English Communicative Risk Situation Development. Generalized cognitive model of the English prototypical communicative risk situation scenario was constructed on the basis of the linguistic analysis of the English belles-lettres texts, representing situations of risk. The main phases of this model were determined and the progression of their development was traced. Discourse subjects of the risk situation were established and their speech behavior was characterized.

Key words: risk discourse, risk situation, cognitive model, scenario, script.

Згідно концепції „суспільства ризику” [Бек 2006] ризик одночасно виявляється і реальною небезпекою для суб’єкта ризику, і лінгво-соціальною реконструкцією можливих загроз. З огляду на постулати суб’єктивістської теорії ризику, будь-який ризик – це насамперед невизначеність і очікування негативних наслідків у результаті суб’єктивного прийняття рішень у ситуації ризику. Ризик як модель соціокультурно-зумовленого знання про типову ситуацію національної культури, є сценарієм і розглядається нами у єдності прагматичного і соціокогнітивного аспектів.

Таким чином, **мета** цієї роботи полягає у спробі змоделювати сценарій комунікативної ситуації ризику як лінгвокогнітивної структури, що базується на аналізі актів комунікації, в основі яких лежить певна модель поведінки представників англомовної лінгвокультури. Одним із першочергових **завдань** лінгвокогнітивного моделювання скрипту як основи для сценарію ризику, стає визначення наявності / відсутності тих чи інших елементів у складі сценарної структури. Зазвичай до створення моделей звертаються при вивченні явищ, недоступних для простого спостереження, до яких, зокрема, належить і ризик. Не претендуючи на вичерпне визначення, ми трактуємо ризик як вид суб’єктної діяльності в ситуації невизначеності і необхідності вибору, який може привести як до позитивних, так і до негативних результатів. Таке розуміння ризику нашою метою є усвідомлення доцільності виявлення критеріїв, які дозволили б нам охарактеризувати конкретну ситуацію як ситуацію ризику, змоделювати її, а також описати закономірності, що зумовлюють вибір тих чи інших дій (у тому числі й дискурсивних) суб’єктами цієї ситуації. Отже, **об’єктом** статті є англомовна комунікативна ситуація ризику, а **предметом** – її лінгвокогнітивна модель у вигляді узагальненого прототипного сценарію.

Когнітивне моделювання є одним із продуктивних і перспективних методів дослідження мови, що відбувається у термінах „когнітивної моделі” [Лакофф, Джонсон 1990, Чейф 1983], „ситуативної моделі” [Dijk 1985, Dijk, Kintch 1983], „скрипту” [Schank 1982], „прототипного сценарію” [Апресян 1995, Lakoff 1990, Wiersbizka 1996]. Когнітивна модель – це певний стереотипний образ, за допомогою якого організовується досвід. Така модель не лише визначає концептуальну організацію досвіду, а й дозволяє простежити спосіб вираження і ставлення до цього досвіду. Скрипт утілює стандартну послідовність подій, що знаходяться в концептуальній залежності і описують ситуацію. Скрипт може бути розгорнутий в сценарій, який виявляється структурованим знанням про фрагмент дійсності, яке формується у свідомості людини як узагальнене уявлення про її діяльність у певній ситуації.

Під час побудови інвентарю лексичних одиниць, які номінують названу ситуацію, основою пошуку стало слово „risk”, семантична структура якого корелює з поняттєвим ядром концепту РИЗИК/RISK, що лежить в основі сценарію ситуації ризику. До вербальних маркерів ядерної зони цього концепту відносимо первинні номінації ризику в англійській мові, які не є численними, однак демонструють варіативність способів його концептуалізації, представлених різними частинами мови: іменником *risk*, дієсловом *to risk*, прикметником *risky* (і його антонімами *riskless*, *riskfree*), а також прислівником *riskily*. Число номінацій ризику виростає за рахунок включення до номінативного поля концепту лексем, для яких це значення не є первинним, однак вони виявляються близькими синонімами, так званими „сусідами ризику по семантичному простору” [Fillmore 1992, с. 80]: *risk* (n.) 1) *chance*, *possibility*; 2) *danger*, *peril*, *jeopardy*; 3) *chance*, *hazard*, *uncertainty*, *speculation*, *venture*; *risk* (v.) 1) *put at risk*, *endanger*, *imperil*, *jeopardize*; 2) *take the risk of*, *chance*, *venture*; *inf.* – *grin and bear*; 3) *gamble*, *hazard*, *chance*, *venture*; *risky* (adj.) *dangerous*, *fraught with danger*, *hazardous*, *perilous*, *unsafe*, *precarious*, *touch-and-go*, *tricky*, *uncertain*; *inf.* *chancy*, *dodgy*, *dicey* [OPT, с. 703].

Фреймова структура концепту РИЗИК/RISK становить систему взаємозалежних компонентів, які об'єднують у дієслівній рамці абстрактні поняття, або, за Ч. Філмором, семантичні ролі [Fillmore 1988], що є базовими конститuentами фрейму. В основі семантики слова „*risk*” лежить референція до „можливості небажаних наслідків у результаті виконання певних дій суб'єктом” [Fillmore 1992, с. 79]. Основними актантами дієслова „*risk*” є АГЕНС, ПАЦІЄНС, БЕНЕФІЦІАНТ, ІНСТРУМЕНТ, МЕТА, ПРЕДМЕТ РИЗИКУ. Активна роль у комунікативній події ризику належить АГЕНСУ – джерелу дій, продуценту висловлення, у якому вербалізована його/її позиція щодо ситуації ризику. АГЕНС в інтересах БЕНЕФІЦІАНТА – нерідко себе самого, але іноді і ПАЦІЄНСА або третьої особи, реалізує мовленнєву дію, породжуючи висловлення (ІНСТРУМЕНТ), завдяки якому він/вона або окреслює власну позицію, або намагається вплинути на позицію ПАЦІЄНСА стосовно ризику, що обговорюється.

Когнітивний образ предметно-референтної ситуації ризику (тобто ситуації, у якій суб'єкти обговорюють різного роду ризику) спирається на знання про предмет спілкування, попередній досвід, що з ним пов'язаний та ймовірнісне прогнозування. Цей образ може бути представлений у вигляді схеми або моделі – певної базової структури репрезентації знань про предметно-референтну ситуацію. Проте необхідно пам'ятати про наповнення моделі ситуації у разі її динамічної, діяльній реалізації, коли домінуючим виявляється процедурне знання. Тоді йдеться уже про комунікативну (процедурну) ситуацію ризику, основою когнітивного моделювання якої є не предмет мовлення, а тип діяльності її суб'єктів, їхні цілі і способи їх досягнення. Відтак, когнітивна модель процедурної ситуації повинна бути представлена у вигляді сценарію, що динамічно розвивається, а його компонентами (слотами, етапами, епізодами, фазами) слугуватимуть моделі окремих дій, їх послідовність і порядок.

Ці ментальні моделі по-різному експлікуються у мовленні, по-різному тематизуються, і, відповідно, форми вираження когнітивних образів метакомунікативної (предметно-референтної) і комунікативної (процедурної) ситуацій неоднакові у різних типах дискурсу, у різних стильових регістрах. Структура метакомунікативної ситуації повніше представлена в медіа-текстах про ризику, в той час як комунікативна ситуація чіткіше простежується у спонтанному усному мовленні. Крім того, слід зауважити, що організація дискурсу визначається не самими комунікативною чи метакомунікативною ситуаціями, а лише їх феноменологічною проекцією [Макаров 2003, с. 158].

У нашій роботі сценарій розглядається як знання носія мови про ситуацію, яка розгортається у часі. Ці знання не просто відображені на рівні мови, а (ре)конструюються суб'єктом під час його дискурсивної діяльності. Важливо, однак, зауважити, що сценарії не зберігаються у пам'яті в „готовому вигляді”. Використання сценарної моделі для аналізу суб'єктного позиціонування у дискурсі – це лише реконструкція. Т. А. Ван Дейк і В. Кінч говорять про ситуативні або епізодичні моделі пам'яті, які вони розглядають як суб'єктивні і вузько-релевантні когнітивні уявлення про положення справ у реальному світі [Dijk, Kintch 1983, с. 173]. Локалізація цих моделей в епізодичній пам'яті свідчить про те, що вони є інтегрованими структурами попереднього досвіду. У них відображені знання і думки людей про конкретні події або ситуації. Ситуативні моделі слугують сформованою на основі особистого досвіду базою для більш абстрактних сценаріїв і планів у семантичній пам'яті. Отже, у цій статті ми змодельуємо узагальнений прототипний сценарій ситуації ризику, що в **перспективі** уможливить вивчення динаміки позиціонування суб'єктів у різних типах ситуацій як варіанти їх поведінкової реалізації прототипного сценарію.

Когнітивні сценарії відіграють роль об'єднуючої ланки між реальним станом справ та їх суб'єктивною інтерпретацією, а, отже, з їх допомогою можна сконструювати модель, що об'єднує дві картини світу – актуальну мовну картину певної лінгвокультурної спільноти і суб'єктивну картину світу мовця – носія цієї лінгвокультури. Ґрунтуючись на положенні про те, що ризик не є об'єктивним поняттям, а набуває свого значення лише в сприйнятті людини, спробуємо сконструювати модель ситуації ризику, у якій ця людина (ідеалізований суб'єкт ризику) перебуває. Для ілюстрації процесу когнітивного моделювання такої

динамічної когнітивної структури як сценарій нами було розглянуто **матеріал** концептосфери текстів англомовного художнього дискурсу, у яких представлено ситуації, пов'язані з ризиком. Дані, отримані шляхом суцільної вибірки з художніх творів, дозволили нам сформулювати лексико-семантичне поле РИЗИКУ на основі виділених фрагментів, у яких представлено дискурсивний контекст актуалізації ситуації РИЗИКУ.

Насамперед простежимо специфіку структури інформації, сконцентрованої в сценарії РИЗИК. Сценарій як упорядкована послідовність дій, що розгортаються в певному просторово-часовому контексті і підкорена певній меті (в ситуації ризику – це ОМРІЯНА МЕТА), визначає Дії і умови, пов'язані з досягненням цієї мети, а також агентів дій (АГЕНС і ПАЦІЄНС як суб'єкти ризику, а, отже, як імовірні БЕНЕФІЦІАНТИ або ЖЕРТВИ ризикованої дії). Іншими словами, у сценарії, крім усього іншого, визначені ролі учасників та їх обов'язкові і факультативні дії, інформація про які закладена у вузлах (епізодах) сценарію. Для кожного з епізодів є „значення по замочуванню”, які реалізуються, у тому числі, якщо суб'єкти, дії і об'єкти дій не визначені для даного конкретного контексту. Ми називатимемо ці епізоди фазами, зосереджуючи увагу на динамічності розгортання сценарної структури.

Відтак, сценарій ситуації ризику включає насамперед її учасників: АГЕНСА і ПАЦІЄНСА, які у термінах нашого дослідження можуть виконувати різні прототипні для них ролі. Наприклад, АГЕНС може виступати у ролі (1) активного (ризикуючого) суб'єкта (*risk-taker*) (приклад 1) або (2) суб'єкта, який мотивує до ризикованих дій ПАЦІЄНСА, який, своєю чергою, стає *risk-victim* (жертвою ризику) або *risk-beneficiary* (бенефіціантом ризику) (приклад 2), або суб'єкта, який, навпаки, сам відмовляється від ризику (*risk-avoider*) (приклад 3) або відмовляє ПАЦІЄНСА від ризику (приклад 4).

Приклад 1. *But Abby was no quitter. She was angry and made no pretense. In the fickle business of fiction she was tenacious, and in her own way a risk taker. She had been all of her life. It was something that her father, now deceased, had installed in her at a young age, a fierce independence, and a willingness to take a chance.* [Martini 1997, с. 27]

У наведеному фрагменті суб'єкт ризику на ім'я Аббі (АГЕНС) із задоволенням іде на усі ризики, пов'язані з письменництвом. Автор називає її „ризикуючою особистістю” (*a risk taker*) на противагу такій, що пасує перед труднощами (*no quitter*), описуючи її ідентичність як таку, що з раннього віку виявляла риси „бурхливої незалежності” (*a fierce independence*) і бажання ризикувати (*willingness to take a chance*).

Приклад 2. *There was silence. "I can't promise you that you won't come out of this without a few scars, but I'll try to protect you as much as I can."*

"I can protect myself. All I have to do is tell you no."

"But you're tempted, aren't you?"

Christ, she was tempted.

"Seven hundred thousand to the fund." "No."

"I'll call you tomorrow." He hung up the phone. Damn him.

She replaced the receiver. The bastard knew how to push the right buttons. All that money channeled to find the other lost ones, the ones who might still be alive.

Wouldn't it be worth a risk to see even some of them brought home? [Johansen 1998, p. 36].

У прикладі 2 спостерігаємо ситуацію, у якій суб'єкти обговорюють ризик майбутньої спільної справи, за яку один із них АГЕНС (МОТИВАТОР) обіцяє добре заплатити ПАЦІЄНСУ (можливому БЕНЕФІЦІАНТУ або ЖЕРТВІ), попереджаючи, однак, про ризики і небезпеки (*I can't promise you that you won't come out of this without a few scars*), і обіцяючи захистити (*but I'll try to protect you as much as I can*). ПАЦІЄНС знаходиться у стані когнітивного дисонансу – з одного боку, вона не хоче ризикувати і вступати у небезпечні спілки з АГЕНСОМ і тому відмовляється від його пропозиції (*All I have to do is tell you no*), а з іншого – визнає, що пропозиція – насправді дуже спокуслива (*Christ, she was tempted*). Жінка ПАЦІЄНС усвідомлює, що нею маніпулюють, тому і називає АГЕНСА „покидьком” (*The bastard knew how to push the right buttons*), але не може відмовитись від спокуси (*Wouldn't it be worth a risk to see even some of them brought home?*).

Приклад 3. *Faber did not want to risk his life to no purpose. He arrived home and put his bicycle away. While he was washing his face it dawned on him that, against all logic, he wanted to make the rendezvous.*

It was a foolish risk, taken in a lost cause, but he was itching to get to it. And the simple reason was that he was unspeakably bored [Follett, 2010, p. 77].

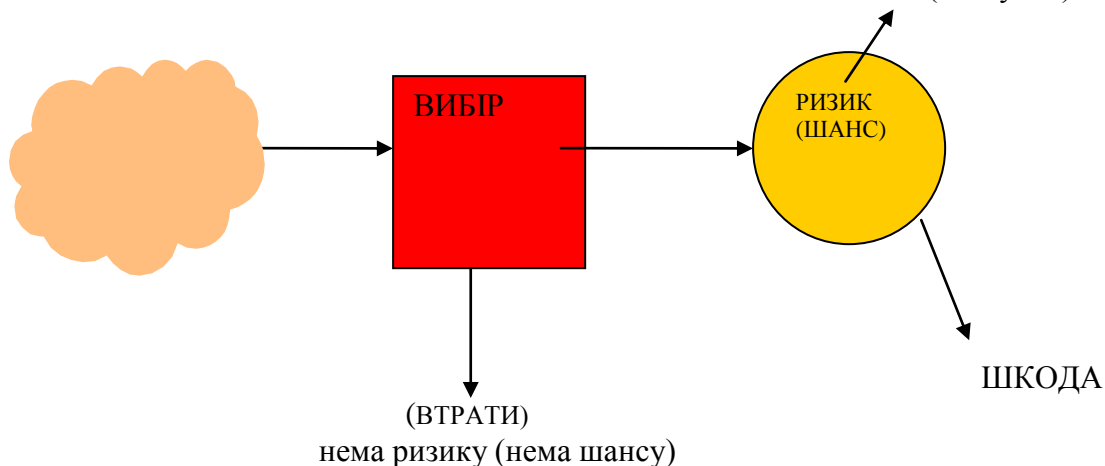
У прикладі 3 суб'єкт ризику (АГЕНС) відмовляється від ризику (*did not want to risk his life to no purpose*), який він сам називає „дурним, нерозважливим” (*a foolish risk*).

Приклад 4. *“The orders also say that on no account are you to risk your life. Got that?” Parkin grinned, thinking of the clock tower and the dynamite. “Got it.” [Follett, 2010, p. 121].*

І, насамкінець, у прикладі 4 суб'єкт ризику (військовий) отримує наказ не ризикувати (*on no account are you to risk your life*) від старшого по званню.

Відповідно, так званий „вхід” АГЕНСА і ПАЦІЕНСА до сценарію ризику передбачає усвідомлення ним(-и) ситуації, яка вимагає від них зробити вибір – або на користь ризикованих дій, або навпаки. Згідно теорії прийняття рішень [Kahneman 1981, с. 454], цей вибір принципово включає дві категорії: ШАНС (CHANCE) (як втілення можливостей, отримання матеріального, фізичного, морального або психічного задоволення унаслідок вдалого вибору), а, відповідно ВИГРАШ (здобутки) або ВТРАТУ (шкоду – HARM) (як втілення ймовірності небажаних наслідків у результаті зробленого вибору). Зобразимо ці два вузли на рисунку, де квадрат ілюструє вузол ВИБОРУ, а коло – вузол ШАНСУ (як результату цього вибору). Хмаринка, що знаходиться перед червоним квадратом, символізує момент усвідомлення АГЕНСОМ (і, можливо, ПАЦІЕНСОМ) потреби здійснити якісь ризиковані/не ризиковані дії, аби отримати шанс виграшу (або втрати навіть і того, що було) внаслідок цих дій. Ми трактуємо цей етап як період когнітивного дисонансу (Фестингер 1999), який переживається людиною як ментальний чи фізичний дискомфорт, і спонукає її до активних дій, аби чимшвидше його позбутися. Вихід із когнітивного дисонансу може потребувати від суб'єкта ризикованих дій, які могли б привести до зміни його / її когнітивних очікувань, вірувань, ставлень і поведінки, і, таким чином, відновити баланс, знизити незадоволеність, отримати винагороди.

Рис. 1 *Модель сценарію ситуації ризику*
ВИГРАШ (здобутки)

Проілюструємо на прикладі розвиток схематично зображеного на рис. 1:

Приклад 5. *“Where we are?” she whispered. “A cellar?”*

“Yes, with a tunnel.” Logan’s voice was almost inaudible as he set off down passageway. “You asked why I bought this particular house. It was used by the Underground Railroad to smuggle slaves out of the South before the Civil War. I had the beams reinforced. The tunnel leads a half mile north and underneath the fence to the woods. Stay close. I can’t risk a flashlight until we get around the next curve.” [Johansen 1998, p. 190].

Учасниками діалогу є чоловік на ім'я Логан і жінка, його супутниця. Вони знаходяться у підземеллі, де переховуються від переслідувачів. Обстановка навколо секретна, тривожна і небезпечна, що втілено у описі розмови, яка ведеться пошепки („she whispered”, „Logan’s

voice was almost inaudible”). Навколо – густа темрява, що заважає їм пересуватися по тунелю. І ось Логану потрібно вирішити, чи запалювати ліхтар, аби стало зручніше (тобто використати ШАНС на виправлення дискомфортичних умов, які викликали у нього когнітивний дисонанс). Інакше кажучи, у нього є ОМРІЯНА МЕТА (в даному випадку – звичайний комфорт для очей), для реалізації якої потрібно здійснити певну дію. Проте така дія пов’язана з ризиком того, що їх помітить ворог, і тому Логан вирішує не ризикувати („*I can't risk a flashlight*”), аж поки вони не доберуться до безпечного місця („*until we get around the next curve*”). Таким чином, вхід суб’єкта (Логана) до сценарію ризику збігається з моментом, коли його супутниця відчула дискомфорт через суцільну темряву і повідомила його про це. Таким чином, Логан постав перед проблемою ВИБОРУ: увімкнути ліхтарик і ризикнути життям, чи залишитись у фізично незручному становищі, але уникнути небезпеки, відмовившись від ризику.

Варіантів розвитку ситуації ризику є величезна кількість, оскільки її динаміка залежить від багатьох факторів як мовного, так і позамовного характеру. На жаль, обсяг цієї статті не дозволяє детально простежити мовне оформлення розгортання прототипного сценарію ризику у динаміці, тому пропонуємо лише окреслити його основні фази.

ФАЗА 1. Виникнення проблеми (етап „до ризику”: досценарний період).

ФАЗА 2. Підготовка до вирішення проблеми

Етап 1. ВХІД до сценарію ризику (усвідомлення когнітивного дисонансу, який можна вирішити за рахунок виконання якихось ризикованих дій).

Етап 2. ВИБІР (період невизначеності, прийняття рішень)

Суб’єкт (-и) знаходяться у певній ситуації, де їм необхідно прийняти рішення – вибір: або на користь ризикованих дій, або проти них. Тобто саме на цьому етапі суб’єкт зважує „за” і „проти”, оцінює ризики і переваги. Часто ця діяльність відбувається у вигляді індивідуального обдумування (представленого у вигляді персональної оповіді, або внутрішнього монологу), а іноді і в інтеракції з іншими суб’єктами ситуації.

Етап 3. ПОЗИЦІОНУВАННЯ

На цьому етапі відбувається позиціонування суб’єкта дискурсивної діяльності, оскільки у процесі прийняття рішень його позиція (*stance*) щодо ПРЕДМЕТУ РИЗИКУ не лише усвідомлюється ним (нею) самим (-ою), а й, власне, стає стансом, оскільки піддається публічному повідомленню і обговоренню в інтеракції. У випадку, якщо суб’єкт обирає шлях (займає позицію) відмови від ризику, то на цьому етапі розвиток сценарію закінчується (як це було у ситуації, описаному вище). Якщо ж суб’єкт вирішує ризикувати, то, відповідно, переходить до наступного етапу.

ФАЗА 3. Вирішення проблеми (прийняття ризику – ШАНС)

У випадку, якщо суб’єкт на попередньому етапі (ВИБІР) вибрав шлях ризикованої поведінки, то він, відповідно, здійснив вибір на користь ризику, а, отже, вирішив все-таки отримати шанс змінити ситуацію на краще. На цьому етапі можливо також два варіанти розвитку: позитивний (ВИГРАШ) та негативний (ШКОДА), тобто існує імовірність, що суб’єкт досягне ОМРІЯНОЇ МЕТИ. Крім того, саме на цьому етапі стане відомо, чи суб’єкт ризику стане БЕНЕФІЦІАНТОМ, чи ЖЕРТВОЮ ризику.

ФАЗА 4. Розв’язка (результат, пов’язаний з ризикованим рішенням).

Отже, використання методу когнітивного моделювання дозволило отримати уявлення про когнітивну структуру прототипної комунікативної ситуації ризику і прийти до **висновку** про те, що узагальнений сценарій такої ситуації – не просто ланцюг подій, а радше взаємопов’язана каузальна низка дій суб’єктів дискурсивної діяльності, що беруть у ній участь. Він може розгалужуватись на безліч можливих шляхів розвитку, які, однак, сходяться в особливо характерних для цього сценарію вузлових точках. Для сценарію комунікативної ситуації ризику такими точками є вузли ВИБІР І ШАНС. Крім того, в **результаті** аналізу виявлено, що у дискурсі ризику актуалізується як мінімум дві когнітивні моделі: одна з них належить до структури предметно-референтної (метакомунікативної) ситуації ризику, а інша відображає процедурну (комунікативну) ситуацію спілкування.

Інакше кажучи, модель узагальненого прототипного сценарію комунікативної ситуації ризику репрезентує дискурсивну діяльність суб'єктів цієї мовленнєвої взаємодії, якій притаманна лінгвокультурна специфіка.

Література

- Апресян Ю. Д.* Образ человека по данным языка: попытка системного описания // Вопросы языкознания. 1995. — №1. — С. 37-67. *Лакофф Дж., Джонсон М.* Метафоры, которыми мы живем / Джордж Лакофф, Марк Джонсон / Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А.Н. Баранова, Изд-е 2-е. — М.: Изд-во ЛКИ, 2008. — 256 с. *Макаров М.Л.* Основы теории дискурса. — М.: ИТДГК „Гнозис”, 2003. — 280 с. *Фестингер Л.* Теория когнитивного диссонанса / Леон Фестингер / Пер. с англ. А. Анистратенко, И. Знаешева. — СПб.: Ювента, 1999. — 317 с. *Филлмор Ч.* Фреймы и семантика понимания: Пер. с англ. / Чарльз Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. — М.: Прогресс, 1988. — Вып. XXIII: Когнитивные аспекты языка. — С. 52-93. *Чейф У. Л.* Память и вербализация прошлого опыта / Уильям Л. Чейф // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XII. Прикладная лингвистика. — М.: Радуга, 1983. — С. 35-73). *Beck U.* Living in the World Risk Society / Ulrich Beck // Economy and Society, London: Routledge, Tailor & Francis Group. — 2006. — Vol. 35, No 3. — P. 329 – 345. *Dijk T.A. van.* Cognitive situation models in discourse production: the expression of ethnic situations in prejudiced discourse (chapter 4) // Teun A. van Dijk / Language and Social Situations. — New York..., 1985. — P. 61–79. *Dijk T.A. van, Kintsch W.* Strategies of Discourse Comprehension / Teun A. van Dijk, Walter Kintsch. — New York: Academic Press, 1983. — 413 p. *Fillmore Ch. J., Atkins B.T.* Toward a frame-based lexicon: the semantics of RISK and its neighbors / Ch.J. Fillmore, B.T. Atkins // Frames, Fields and Contrasts [ed. by A. Lehrer, E.F. Kittay]. — Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, 1992. — P. 75-102. *Kahneman D.* The Framing of decisions and the psychology of choice / D. Kahneman and A. Tversky // Science, New Series / Pub. By American Association for the Advancement of Science. — 1981. — Vol. 211. — No. 4481. — P. 453–458. *Kovecses Z.* Emotion Concepts / Z. Kovecses // Springer Verlag. — Frankfurt-am-Main, 1990. — P. 34–56. *Lakoff, G.* Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind / George Lakoff. — Chicago and London : The University of Chicago Press, 1990. — 606 p. Oxford Paperback Thesaurus / Compiled by Betty Kirkpatrick. — Oxford: Oxford University Press, 1994. — 909 p. *Shank R. C.* Dynamic Memory: A Theory of Reminding and Learning in Computers and People / R. C. Shank. — Cambridge: Cambridge University Press, 1982. — 234 p. *Wierzbizka A.* Semantics: Primes and Universals / Anna Wierzbizka // Oxford: Oxford University Press, 1996. — 512 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

- Follett K.* Eye of the Needle. — New York: Harper Collins Publishers, 2010. — 445 p. *Johanssen I.* The Face of Deception. — New York: Bantam Books, 1998. — 446 p. *Martini S.* The List. — New York: A Jove Book, 1997. — 451 p.

УДК 81'42: 007: 341

ХАЦЕР Г.О.

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПАРАМЕТРИ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПРЕЗИДЕНТА БАРАКА ОБАМИ

У статті розглядається поняття «політичний дискурс», виокремлюються його головні характеристики. Проводиться дослідження когнітивно-комунікативні параметри американського політичного дискурсу на прикладі промов 44 президента Сполучених Штатів Америки Барака Обами. Окреслюються особливості саме комунікативних засобів президента Барака Обами.

Ключові слова: політичний дискурс, когнітивно-комунікативні параметри, лінгвосоціокультурне утворення, позитивно-когнітивні лексичні одиниці, негативна конотація.

Хацер А.А. Когнітивно-комунікативные параметры американского политического дискурса президента Барака Обамы В статье рассматривается понятие «политический дискурс», выделяются его основные характеристики. Проводится исследования когнитивно-коммуникативных параметров американского политического дискурса на примере речей 44 президента Соединенных Штатов Америки Барака Обамы. Определяются особенности именно коммуникативных средств Барака Обамы.